

Les tornes llitúrxiques n'asturianu nos caberos XX años

Federico G. - Fierro Botas

PARTE PRIMERA

1 - LA DÓMINA DEL VATICANU II Y LES DECLARACIONES DE LA ILESIA

Enantes de 1963, ye imposible atopar testos llitúrxicos n'asturianu, pos tol cultu católicu occidental taba por obliganza'n llatín.

Nesti añu'l Conciliu Vaticanu II da l'aprobanza pal emplegu nes llingües llariegues.

La "Constitución de la Sagrada Lliturxa diz nos nº 36.2 y 63.a : "L'emplegu de la llingua llariega ye perútil pal pueblu na Misa, na alministración de los Sacramentos, y n'otres partes de la Lliturxa". Y nel nº 37: "la Ilesia nun quier imponer una rixida uniformidá..., nin siquier na Lliturxa, sinón que respeta y promueve'l xeniu y cualidaes peculiares de les races y pueblos estremaos".

Nesti añu de 1963, la Encíclica "Pacem in Terris", de Xuan XXIII, asoleya nel nº 96: "arrespuende a les esixencies de la xusticia, que los gobernantes promuevan dafechu los valores humanos de les minoríes, y n'especial no que cinca a la llingua, cultura, tradiciones, recursos, y tamién iniciatives económicques".

Y la "Constitución sobre la Ilesia", del Conciliu nel 1964: "la Ilesia, o Pueblu de Dios, nun amenorga los bienes temporales de los pueblos sinón qu'alita y asume, y ansí purifica, fortalez y levanta toles capacidaes, bayura y vezos de los pueblos no que tienen de bono". (nº 13)

Nel 1965, y na Constitución Pastoral del Vaticanu II: "Ye de la presona humana l'algamar un nivel verdaderu y humanu, per entemediu de la cultura, ye dicir, cultivando

los bienes y valores naturales. No que cinca a la vida humana, naturalidad y cultura tan perxunies".

Cola pallabra "cultura" asoleyase'n xeneral, aquello colo que'l home perfái y desendolca les sos munches cualidaes del espíritu y del cuerpu" (nº 53).

Antecedente del Conciliu Vaticanu II, ye'l Radiomensax de Ñavidá de 1941 de Píu XII: "nun orde social parafitáu nos principios de la moral, nun hai llugar a la opresión abierta o callada, de les traces culturales y llingüístiques de les mioríes nacionales, pa torgar o restrinxir les sos capacidaes económiques, p'afinsar o rincar la so fecundidá natural".

Pablu VI, nel 1969: "la espresión, ye dicir el llinguax, el mou d'asoleyar la única fe, pue ser variáu y orixinal, d'alcuertu cola llingua, l'estilu, el calter, el xeniu, la cultura de quien amuesa la única fe".

Y nel 24 febreru 1981 dicía a los mozos de Tokio: "la cultura de ca país, asoleyase ente otres coses y más que'n denguna otra, na llingua. La llingua ye la forma que damos a los nuevos pensamientos; ye comu un vistíu nel que'allugamos estos pensamientos. La llingua incluye los trazos de semeyanza particulares d'un pueblu y d'un país. Y nun ciertu sentíu, ta llacente nélla'l coral d'esti país, porque na llingua, na llingua llariega, atopa espresión aquello no qu'alita l'alma humana na comunidá d'una familia, del país, de la Hestoria".

En Mayu 1987, nel "Instrumentum Laboris" editáu'n Madrid pa los grupos cristianos, pa tresnar el caberu Sínodu d'Obispos, podemos lleer na Páx. 12: "ca vegada son más los homes y muyeres d'anguaño conscientes de que la participación na vida d'una comunidá humana supón tamién creación y asimilación de cultura.

Espárdese güei peruquiera una cultura uniforme que pue amenorgar, nos grupos y comunidaes, los ámbitos de creatividá... Munchos pueblos redescubren el significáu de la so identidá cultural..."

El casu ye que na mesma Comunidá Católica Asturiana lleemos declaraciones que mos suenen familiares. Nel Proyeutu Pastoral Diocesanu (Bieniu 86-88) hai un oxetivu xeneral: "afondar na nuesa conciencia de comunidá y pertenencia a la llesia particular d'Asturies". Y tamién: "encarnación nel nuesu equí y agora de la llesia universal", "facer que pescancien l'Evanxeliu dende la so cultura llariega, dende l'asitamientu llariegu".

Y l'Arzobispu, el 1 de Setiembre de 1987: "la evanxelización del mundu d'anguaño,esixe encarnar l'Evanxeliu na cultura o nes cultures del nuesu tiempu".

Y na homilía del 22 de Mayu de 1988 na catedral (B.O. del A., nº 11/12; 1-15 Xunetu 1988): "la llesia local ye la comunidá eclesial de base más plena y perfecha..."

La llesia faise formientu d'evanxelización en tolos pueblos, perentemedies de la diócesis o llesia local, que ta encarnada na cultura del pueblu, y vive nél les circunstancies de ca momentu de la so hestoria...

La llesia Asturiana ta fecha por presones concretes, que vivimos encarnaes nun pueblu, con una cultura, con unes circunstancies determinaes".

Les declaraciones son ñidies per más de 25 años. Son patrimoniü qu'espojiga'n munches partes del mundu..., y tamién n'Asturies.

Pero si estes declaraciones nun algamaron entovía la realidá d'una autorización oficial pal emplegu de les eucaristíes y sacramentos, tien munches posibles causes o desplicaciones.

Por exemplu, l'aldericar que tenemos no llingüístico y asoleyen de cutio los medios de comunicación y a tente bonete. El caráuter "minoritariu" que nun primer averamientu pue estimase'l pidimientu de los cristianos d'emplegar l'asturianu nel cultu, por mor del sele resurdimientu llingüísticu-cultural llariegu. Desconocencia de lo que ye "normativizar" una llingua cualaquiera y el respetu qu'ésta tien coles variantes asturianas. Fallu nel conocimientu del bable, con 300 o 500 pallabres deprendíes de neños nun se pue xulgar de sintonía o non sintonía col conxuntu del asturianu.

Tamién el "desabellugu" nes esferes polítiques, del reconocimientu del fechu cultural y llingüísticu asturianu, l'esclariamientu nel Estatutu d'Automomía y la so concreción práctica, aidaría a tol conxuntu. El desprestixu del bable, "llingua llabriegu", nel deprendimientu escolar pa los mayores de 20 años. Sentimientos fondos y retrospectivos de la neñez nel pueblu o aldega, comu llugar de falles culturales y materiales, coles que va xunida la llingua, y el deséu d'escaecer esti allugamientu de prohibú. Comu si llingua asturiana y prohibú diben xuntes, col refugamientu de la primera.

Quiciabes la llerza d'entrar nes llendes polítiques que se puea axudar a talu o cualu grupu o partíu políticu, por validores de lo cultural y llingüísticu. Idegues de la llingua comu cosa de muséu.

La poca escolarización nes EE. Básiques, Medies..., la non existencia d'estudios de bable na Universidá, llugar de prestixu, cola esceición de la Escuela de Profesores d'E.X.B.

Otres razones: el plantegamientu del tema llitúrxicu comu una imposición pa

toos, d'algamase una aprobanza oficial, y escaecese de que pidimos l'aprobanza pa los que deseyen la nuesa llingua, comu un "más" que nun va interferir nel allugamientu d'anguañu... Y pa finar, hai un númberu grande de xente orixinario de fuera d'Asturies, con sentimientos estremaos nesta materia.

Estes puen ser les causes más conocíes de por qué nun tenemos una aprobanza oficial pa la lliturxa n'asturianu.

Nun tien que se dar una "llucha llingüística" nel cultu n'asturianu, si tán ñidios los espacios en castellán y en bable. Estos nun van interferir no qu'agora tenemos yá, que sedrán n'otros momentos afayaízos. Y los Sacramentos serán na nuesa llingua llariega por pidimientu espresu de los que van recibilos. Deseyamos llibertá, pero tamién respetu pa los nuegos escoyimientos.

Estos aspeutos van considerase nes distintes consultes que tienen los responsables de la Ilesa d'Asturies.

2. *LOS PRIMEROS TESTOS N'ASTURIANU*

Nel recompilamientu de testos llitúrxicos, atopamos los que vienen darréu:

"Sacramentu del Bautismu". 1974. Autor: Xuan Xosé Sánchez Vicente.

"Misa y Casamientu". 1975. Autor: Urbano Rodríguez Vázquez.

"Misa n'Asturianu". 1982. Autores: Xuaquín Bernardo y Xosé Ramón García Fernández.

"Misa Cantá en'a Tchingua de Quirós". 1984. Autores: Francisco José Alvarez Arias, José Mª García García, Alfonso García Viejo, Miguel Coviella Corripio y M. G. Viejo.

"La Santa Misa". 1984. Autor: Llorienzu Novo Mier.

"Santa Misa en Bable ucidental". 1984. Autor: Rafael Lorenzo.

"Misa Asturiana en Bable". 1986. Autor: José Luis Delestal.

"Ordinariu de la Misa. Llibru de los Fieles". 1987. Autor: Xurde Fernández Fonseca.

Quiciás hai otros, pero nun sabemos d'ellos. Estos son hestoria viva de la presencia eclesial nel resurdimientu cultural asturianu, y colos que tán esfrontaos los testos d'anguañu, fechos éstos dende los orixinales llatinos vaticanos y cola normativa de l'Academia de la Llingua Asturiana, que col asoleyamientu nel 1988 de les Amestadures II (gruposcultos), fina la primer etapa fundamental no normativo.

Toos estos testos anteriores a 1987, abúltenmos tornaos del castellán. Dellos,

nin siquier arrespuenden al testu llitúrxicu completu. Quiciabes por acutiar delles partes o por guetar una torna más llibre.

Ná más que la "Misa Cantá en'a Tchingua de Quirós", ta emprentáu. Otru, "la Santa Misa", de Llorienzu Novo Mier, taba yá nes prebes d'emprenta, pero nun s'asoleyó.

Tán fechos pa situaciones concretes, y poro nun son una torna sistemática y total. Menos nun casu, los autores nun son clérigos.

Ñacen del interés de cristianos d'arresponder a la nueva conciencia cultural asturiana, nel marcu de la Ilesia local.

Vamos concretar caún d'ellos, acordies col orde cronolóxicu qu'apaez nos mesmos testos, o que sabemos por otros motivos.

3. SACRAMENTU DEL BAUTISMU (1974)

L'autor ye Xuan Xosé Sánchez Vicente, de l'Academia de la Llingua Asturiana.

Son 4 páxines fotocopiaes y mecanografíaes, tamaño folio. La torna ye del castellán, de calter llibre y falten partes na comparanza col Ritual de la Edición Típica Vaticana de 1969.

El neñu que se noma ye Xabel Colás, el segundu fíu del autor, bautizáu nel 1976, anque la torna ye de 1974, fecha pa Xuan Xinés, el primer fíu, bautizáu con esta mesma torna.

Comu ye'l primeru que conocemos, tien el valir d'arrecoyer la sensibilidá llacente y del riesgu llingüísticu nesti tarrén de la lliturxa. El bable ye central.

4. MISA Y CASAMIENTU (1975)

El motivu foi'l casamientu d'Urbano Rodríguez Vázquez y Ana Fueyo'n Llaviana. El sacerdote César Conde, Vicariu Episcopal de la Vicaría Sur d'Asturies. L'autor, el mesmu noviu, güei miembru de l'Academia de la Llingua Asturiana.

Entama cola misa, cola so epístola y evanxeliu. Dempués vien la parte delsacramentu.

Dexa pa dicir en castellán la parte que va dende'l "Santu", fasta'l "Panuesu", y hai una nota pa esta parte que diz: "espérase permisu del Papa pa facelo na nuestra llingua".

Falten delles partes d'alcuertu cola Edición Típica Vaticana de 1972. La torna,

4 páxines mecanografíaes tamañu foliu'n bable central ta fecha dende'l castellán.
Emplegóse n'otres ocasiones.

5. *MISA N'ASTURIANU (1982)*

Fecha por Xuaquín Bernardo, O. P. y por Xosé Ramón García Fernández, ye'l primer testu cola misa completa, a esceición de los prefacios.

Tien arriendes del entamu y la parte cabera de la misa, les 4 plegaries eucarístiques. Poro ye una unidá importante. Son 23 cuartilles mecanografíaes, na variante central del bable.

Sigue les normes ortográfiques asoleyaes nel 1981 pola Academia.

Amuesa los dos puntinos abaxu la "!!" pal soníu correspondiente nel occidente astur.

Delles partes d'estes 4 plegaries taben feches y emplegaes enantes d'esta fecha.

Estes tornes tuvieren tamién la collaboración d'Alexandru Rodríguez Alonso.

6. *MISA CANTÁ EN'A TCHINGUA DE QUIRÓS (1984)*

Anque ye una misa canciada, y los sos testos son criación orixinal pal cantu, y nun son torna esauta de la lliturxa de la misa, va tamién equí, pos el "panuesu", "santu" (parte d'él) etc., son torna fiel del castellán acordies colos orixinales, y asina tenemos un retrañu del bable occidental.

Nun sigue la normativa académica. La "!!", ye "tch", el "no", por "en'o", el "na" por "en'a" etcétera.

Ye l'únicu testu llitúrxicu emprentáu fasta anguañu, nun llibrín de 21 páxines.

Editáu poles parroquies de Arrojo-Las Agüeras, la lletra y música ye de Francisco José Álvarez Arias, José Mª García García, Alfonso García Viejo, Miguel Coviella Corripio. Los testos, de M. G. Viejo.

Collaborador téunicu: Mª Jesús Echarri. Asesor de la llingua de Quirós: José Antonio Menéndez.

7. *LA SANTA MISA 1984*

Les 16 cuartilles taben nel Depósitu Llegal d'Uviéu, y por Ed. Asturlibros, Uviéu,

1984. Pero enxamás emprentaes, son ná más que prebes d'emprenta.

Sicasí, el so autor, Llorienzu Novo Mier, diz que son de 1980 más o menos y que yera necesariu una igua d'alcuertu coles normes de l'Academia. El ye tamién nesto un veterán entamador en toles estayes llingüístiques. Ye miembru de l'Academia.

El bable ye'l central, y el testu tien l'entamu de la misa y la parte cabera, cola 2ª plegaria eucarística.

Los testos consultaos en castellán son: "Misa en Castellano (Participación de los Fieles)", "PP Carmelitas, Oviedo", "Nuevo Ordinario de la Misa (Libro de los Fieles), Comisión Episcopal de liturgia de España", y "Misal de la Comunidad, Comisión Episcopal de Liturgia".

8. SANTA MISA EN BABLE UCIDENTAL (1984)

Tenemos una bona información d'esta misa nel so llargu emtamu.

Díxola'l párrocu de Tinéu Jesús Alvarez Martínez, ñatural de Tapia de Casariego, pero con 23 años de posa'n Tinéu, na Misa de Gallu'l 24 d'Avientu 1984.

El mesmu diz que ye la primer celebrada'n bable occidental.

El so tornador ye Rafael Lorenzo, y tresmitióse pela Emisora de Tinéu, "Antena de Occidente", del grupu COOP.

Jesús Alvarez desplica que'l motivu nun yera folclóricu, sinón p'amosar que Dios pue ser allabáu'n toles llingües. Javier Alonso Fernández plumia que collaboró con esta idega pa contribuyir nel espoxigue de los valores del home: culturales, hestóricos, espirituales... Poro sofitó a Rafael Lorenzo, y llevó la parte técnica de la retransmisión, que fixo Senén González Ramírez dende "Antena de Occidente", con una conexión dende la ilesia parroquial, camentando no interesante del actu y na so utilidá espiritual.

Rafael Lorenzo señala qu'ésta ye una ocasión más onde relixión y bable van xuníos. Otres fueren: la torna del Evanxeliu de San Matéu por M. Fernández de Castro, Luís Sánchez García col so doctrinariu bable etc.

Son 29 páxines, tamañu cuartilles, mecanografíaes. La misa, cola so predicación y llectures, ye la plegaria 2ª.

Nun sigue les normes académiques.

9. *MISA ASTURIANA EN BABLE (1986)*

La misa vien d'atrás. La fecha del folletu emprentáu que tengo ye una de les sos ediciones caberes. Asina nun sigue les normes de l'Academia de la Llingua Asturiana, que son de 1980.

José León Delestal, l'autor del testu, ye miembru correspondiente de l'Academia. La música ye del maestru J. Rodríguez F. Casanova. Son 3 cuartilles emprentaes n'asturianu central.

La misa ye canciada, y les tornes llibres nun siguen los orixinales llitúrxicos, pero tien interés pa los tornadores comu "pistes" pa facer camín.

Nunes declaraciones d'esi añu a "La Nueva España" (20. VIII. 1986), Delestal diz que la idega de plumiar la misa'n bable ñaz de dos corrientes, una l'autorización pol Vaticanu II de les llingües llariegues, y otra la vieya tradición de les mises de gaita, comu la celebrada'n Colunga, con temes asturianos canciaos en llatín.

10. *ORDINARIU DE LA MISA. LLIBRU DE LOS FIELES. (1987)*

Fechu pa los escolinos del Colexu "El Parque" de Blimea, pol so maestru Xurde Fernández Fonseca.

Son 11 cuartilles grapaes a máquina'n bable central. Sigue la normativa académica.

Tien l'entamu y fin de la misa, xunto cola plegaria eucarística 2ª.

* * * * *

PARTE SEGUNDA

11. LES TORNES DE 1987-1989.

En primer llugar abarquen: partes del "Missale Romanum", los Sacramentos y textos complementarios:

a) Del "Propium de Tempore, tán les Antífonas d'Entamu, les Coleutes, Rezos nes Ufiertes, Antífonas de Comunión y Rezos tres la Comunión, de los domingos y festiviaes del añu llitúrxicu.

b) Tol "Ordo Missae cum Populo", que son les 4 Plegaries Eucarístiques, entamu y parte cabera de la misa, y tolos Prefacios.

c) Los Sacramentos: Bautismu, Confirmación, Penitencia, Eucaristía (apartáu "b"), Orde, Casamientu, y unción d'amalecíos nes sos partes fundamentales.

d) En quantu a textos complementarios: Pidimientos de los Fieles nes Mises, Rezos Comunes de la Piedá popular, Bendiciones, Cancios, Homilíes pa caún de los domingos y festiviaes de los Ciclos Llitúrxicos A-B-C.

e) Trabayu qu'entovía ta pa finar: el Lleicionariu de domingos y festiviaes de los ciclos A-B y C y los Salmos.

f) Falta ensin entamar: Rezos y Llectures de ca día de los Santos y Votives más Cancios y Rezos populares, partes complementaries de los Sacramentos etc.

g) Y finar la adautación de tolo anterior a la variante bable occidental.

Estes tornes tuvieron el so orixe na formación pol Vicariu Xeneral del Arzobispáu, Xabel Gómez Cuesta, d'una Comisión el 29 d'avientu 1986, nun documentu que diz asina: "Col fin de trabayar na torna de la Sagrada Escritura y de los textos llitúrxicos a la llingua asturiana, nomada bable, constituyó una Comisión d'Asesoramientu".

Asoleyando que les decisiones y autorización de los textos d'esta torna pa la lliturxa oficial sedrán sometíos al Sr. Arzobispu".

Na Comisión, coordinada por Federico G.-Fierro Botas, la parte específica de tornar foi pa ésti y p'Alexandru Rodríguez Alonso, que finaron los apartaos, "a", "b", "c" y parte del "d". Ye dicir, toles tornes del llatín y delles del castellán y del griegu nun trabayu de dos años y mediu.

L'Academia de la Llingua Asturiana tuvo'n Ramón d'Andrés el so delegáu pa esti trabayu. La so collaboración foi y ye perimportante pola bayura de suxerencies a los textos.

Aconsejámonos de péritos bíblico-llitúrxicos, en particular con Xosé Alonso Díaz, miembru de la Pontificia Comisión Bíblica Internacional fasta 1984.

Tán esfrontaes con delles otras llingües romániques: francés, catalán, gallegu etc.

Contrapesaes con collacios, unos 20, interesaos nel trabayu. Dellos espertos na llingua, otros con una conocencia xeneral.

Tuvimos presentes les tornes d'enantes 1987, coles qu'entamamos esti trabayu, pos estes tornes son enlace y ponte col trabayu comenciáu nel 1974.

Pa finar, esti material entregóse al Vicariu Xeneral, que, de pallabra, dempués de delles consultes, asoleyó la concordancia colos orixinales llatinos vaticanos y la non existencia d'errores doctrinales, aunque se daben desalcuerdos o alternativas en tala o cuala pallabra'n cuantu al so emplegu.

Guetábamos un testu perespurechu, y ansina escoyer ente delles posibilidaes les más afayaíces d'alcuertu colos criterios normativos d'anguaño. Por exemplu:

<u>Llatín</u>	<u>Alternatives</u>	<u>Pallabra Escoyida</u>
culpa	culpa, culpia	culpa
misericordia	mesilicordia, misericordia	misericordia
passus est	careció, padeció	padeció
mittere	unviar, dumbiar	unviar
sepultus	sapozáu, soterráu	soterráu
resurrexit	resuscitó, resucitó	resucitó
mirabilis	maraviellosu, maraviosu	maraviosu
collecta	riezu, rezu	rezu
largitas	estremosidá, xenerosidá	xenerosidá
aeterna	etenra, eterna	eterna
communio	comuñón, comunión	comunión
episcopus	obiespu, obispu	obispu
tolere (peccata)	esaniciar, desaniciar	desaniciar
te rogamos	precámoste, rogámoste	rogámoste
spes	fiucia, enfotu	enfotu
praestolantes	asperiamos, esperamos	esperamos
repleti	corrompinaos, apinaos	apinaos
etc.	etc.	etc.

Les razones en ca casu son munches y nun p'amosar nesti trabayu.

"Elli" por "Él", falando de Dios, Cristu, Xesús porque tien un caráuter más solemne.

En quantu al términu xeneral "homes" (llatín "homini") y "hemanos" (llatín "fratres"), camentamos que sería meyor el plural "homes y muyeres" y "hermanos y hermanes", pos amosa meyor la pluralidá nel so conxuntu.

Los cultismos tán adautaos a les normes de 1988.

El vocabulariu fundamental ye'l del bable central, pero enriqueció coles otres variantes, p'algamar "l'asturianu xeneral".

L'estilu caltién la so unidá, que ye perimportante nuna torna sistemática.

Quiciás en dalgún momentu'l testu pue abultar enforma lliteral, pero l'allugamientu llingüísticu del asturianu y la so posible aprobanza eclesial aconseyaron nun tomase llibertaes interpretatives nesti aspeutu, comu fan otres llingües.

Comu toa torna supón un escoyer ente delles posibilidaes, nun podemos facer una torna prestosa pa toos.

Pero ye tamién cierto que la nuesa opción ta fecha d'un mou perrazonable nel contestu de les circunstancies sociollingüístiques d'anguaño.

Y comu estes tornes son perfeutibles, aguardamos suxerencies p'algamar un testu meyor nesti trabayu de serviciu a los homes y muyeres de la Ilesia d'Asturies, a los que-yos pruye'n llibertá emplegar la nuesa llingua llariega.

Percorramos caún de los apartaos:

a) "Proprium de Tempore". La edición típica vaticana ye de la: "Sacra Congregatio pro Cultu Divinu; Missale Romanum; Librería Editrice Vaticana; Editio Typica Altera; 1975".

Equí tán les tornes "Proprium de Tempore". El llatín tien nesta parte el so enguedeyu pola condensación, qu'anima a facer una torna llibre, pero caltenemos la lliteral en tantu seya pescanciabile.

Nes tornes anteriores nun taba esta parte.

b) "Ordo Missae cum Populo". Ye la parte central de la lliturxa católica pol so conteníu teolóxicu y porque una de les Plegaries Eucarístiques ta presente nes mises, o nes mises con sacramentu.

La fonte ye comu nel apartáu "a" el "Missale Romanum".

Pudimos facer la comparanza de les nuses tornes con les 4 Plegaries Eucarísticas de Xuaquín Bernardo-Xosé Ramón García Fernández, y cola 2ª de Llorienzu Novo Mier y Xurde Fernández Fonseca. Nel Sacramentu del Casamentu d'Urbano Rodríguez Vázquez tamién apaez l'entamu y final de la parte común de les eucaristíes.

Tampocu tán los Prefacios nes tornes d'enantes 1987.

Ante les munches alternatives que teníamos, escoyimos la pallabra más axustada, y el xiru más afayaízu, frutu del contraste ente los diversos paiceres.

c) "Los Sacramentos". Los Sacramentos, xuntu cola eucaristía, son el nucliu de la lliturxa católica.

Arrespuenden a les diverses circunstancies de la vida cristiana. Pol Bautismu entra na Comunidá de la Ilesia. La Confirmación perfái'l compromisu del bautismu na so pertenencia. Pola Penitencia vien l'esculpamientu de los pecaos. L'Orde consagra a los nomaos pal sacerdociu. El Casamentu santifica la xunión indisoluble del home y la muyer. La "Unción d'Amalecíos", ye'l sacramentu del amalecimientu de gravedá o de la cercanía de la muerte.

Cotexamos les nuses tornes coles del Bautismu de Xuan Xosé Sánchez Vicente y del Casamentu d'Urbano Rodríguez Vázquez.

Los orixinales son: "Sacra Congregatio pro Cultu Divino: Ordo Baptismi Parvulorum. Typis Poliglottis Vaticanis. Editio Typica. 1969".

"Sacra Congregatio pro Cultu Divino: Ordo Confirmationis. Typis Polyglottis Vaticanis. Editio Typica. 1973".

"Sacra Congregatio pro Cultu Divino: Ordo Paenitentiae, Typis Polyglottis Vaticanis. Editio Typica. 1974".

"Sacra Congregatio Rituum: De Ordinationes Diaconi, Presbyteri et Episcopi. Librería Editrice Vaticana. Editio Typica. 1968. (Pa instituyir Llectores y Acólitos: B.A.C.: Ritual de los Sacramentos. Madrid. 1976)".

"Sacra Congregatio Rituum: Ordo Celebrandi Matrimonium. Typis Polyglottis Vaticanis. Editio Typica. 1972".

"Sacra Congregatio pro Cultu Divino: Ordo Unctionis Infirmorum eorumque Pastoralis Curae. Typis Poliglottis Vaticanis. Editio Typica. 1975".

d) Testos complemetarios. Los domingos y festividáes dempués del "Creyo",

el presbíteru entama un rezu, siguiú de los pidimientos de los fieles, y pa finir tien de nuevu un rezu.

Estos pidimientos nun son tornes, sinón testos orixinales que xunen en 20 los momentos llitúrxicos: Advientu, Ñavidá, Epifanía, Cuaresma, Selmana Santa, Pascua, Ascensión, Cincuesma, Tiempu Ordinariu, etc.

Festividaes: Cristu Rei, Virxen María, Santos y Santes, etc.

Esequies o funeral, Cabudañu, Difuntos, Sacramentos..., pola Ilesia local, por Asturias, por cualaquiera necesidá...

Los rezos Comunes de la Piedá Popular son tornes del llatín comu: La Salve, Ave María, Gloria, Te Deum, Panuesu, Veni Creator, Yo pecador, etc..., otros del griegu: Magnificat, Benedictus, Nun Dimittis, etc, y dellos del castellán: Actu de Contricción, Creyo de los Apóstoles, Bendición Común, Santu Rosariu, Ufrienda d'un Mesmu, Aición de Gracias, Vía Crucis, etcétera.

Estos rezos comunes y los pidimientos son tornes d'Alexandru Rodríguez Alonso y de mio.

Los cancios llitúrxicos son de menes estremaes. Dellos tornaos del castellán son de Mariano Suárez Rodríguez, y son perconocíos na lliturxa'n castellán. Otros, de Federico G. - Fierro. Toos dos tán iguaos no musical por Enrique Montes Álvarez.

Amás, hai otros 20 poemas relixosos de poetas asturianos de los 150 caberos años, adautaos a la normativa d'anguañu. La música ye d'Enrique Montes Álvarez, autor tamién de la "Misa n'Asturianu", qu'emplega los testos d'estos tornes. Esta misa canciada estrenada'n Mayu de 1988 nel Pueblu d'Asturies de Xixón, col Orfeón Fabril Natahoyo, nes fiestes de la Fundación Revilla-Xixéu, y en Xunu na ilesia de San Xosé de Xixón colos coros Orfeón Fabril Natahoyo y Polifónica de San Xosé, tuvo n'entrambos casos dirixía por Enrique Montes. Los testos de les partes canciaes de la misa tán tamién na Federación Coral Asturiana (FECOS).

Los poetas asturianos d'estos cancios son: Xuan Mª Acebal y Gutiérrez (1815-1895), Francisco González Prieto (1859-1937), Manuel Fernández de Castro (1834-1905), Xosé Aniceto González (1866-?), Enrique García Rendueles (1880-1955), Fernán Coronas (1884-1939), etc.

Hai tamién homilíes pa facilitar a los sacerdotes la iguadura de les predicaciones de los domingos y festividaes nos tres Ciclos A-B y C del añu llitúrxicu. Ye dicir, cá añu hai llectures y testos estremaos, con una homilía tamién estremada.

Estes homilíes son tornes del castellán de les qu'asoleya'l "Centro de Pastoral Litúrgica de Barcelona". Tán escoyíes por abultar les más afayaíces pola condensación d'idegues.

El Ciclu A ye torna de Xosé Antón Fernández Álvarez; el B, de Xurde Fernández Fonseca, y el C, de Vicente García Oliva.

e) Trabayu pa finar. El trabayu qu'entovía se ta a facer ye lo que nomamos con pallabres téuniques el "Lleicionariu de Domingos y Festividaes". Ye dicir, caún de los tres Ciclos d'un añu de duranza, A-B-C (per tres años siguiós), tien les sos llectures, en xeneral dos, una del Antigu Testamentu, otra del Nuevu Testamentu, un salmu y l'evanxeliu.

Asina, pa 1989, el Ciclu ye'l C. Nesti casu nel aguarde de la torna de la Biblia dende los orixinales hebreos y griegos, entamada d'un mou sistemáticu nel aconceyamientu d'espertos de Meres, col patrocinu de la "Sociedá Bíblica" n'ochobre de 1988, les tornes son del castellán.

Coordinen el trabayu, Urbano Rodríguez Vázquez nel "Tiempu Ordinariu", Ciclos A-B-C, y Lluís Xabel Álvarez, nel "Tiempu d'Advientu-Cincuesma" de los Ciclos A-B-C, con l'aidanza de dellos colaboradores comu Vicente Rodríguez Hevia, Corsino García Gutiérrez, Xenaro Alonso Megido, etcétera.

f) Xera ensin entamar. Si la xera fecha ye muncha y lo fundamental, entovía ye munchu más el llabor pa finar, pos la lliturxa romana tien una gran bayura y variedá.

Falta la lliturxa de ca día de la selmana (non domingos y festividaes), les mises de santos, votives, de los sacramentos, difuntos, etc. Otros pidimientos de los fieles, Bendiciones, Rezos Llitúrxicos y de la Piedá Popular... Lliturxa y Paralliturxa nes fiestas patronales y nes romerías d'Asturies etc. Ye dicir, falten les variantes pa enriquecer lo que yá ta torna.

Necesitamos pa finar estes partes xente cooperador na torna, pos ye munchu trabayu pa poques presones.

g) La variante occidental. Ye nel occidente d'Asturies onde la llingua alita con más fuercia que n'otres fasteres asturianas, d'un mou proporcional. Nos testos asoleyaos ta la "Misa Cantá en'a Tchingua de Quirós", y la "Santa Misa en Bable Ucidental".

Los pidimientos nesti sen lleváronmos a facer l'adautación dende los testos yá

tornaos "n'asturianu xeneral", y caltener asina la unidá llingüística fundamental.

La normalización de la llingua asturiana na práutica llingüística nun tien que se facer escontra les variantes propies del asturianu. Poro la llexitimidá d'esti trabayu que fan y revisen xentes del occidente.

Equí, comu coles otres tornes, nun podemos facer una torna prestosa pa toos, cuando ésta va dende'l Nalón-Caudal al Navia, y dende Llaciana fasta'l mar. Una torna única, perafitada na semeyanza estructural llingüística nestes fasteres. D'esti mou multiplicase'l trabayu de Roberto González Quevedo y otros colaboradores.

12. CONCLUSIÓN

Esti estudiu ye un intentu de constatación y desplicación del trabayu fechu. Una xera pergrande que nun ye d'anguaño, sinon qu'ancia hai 15 años.

Nelli tenemos una presencia eclesial na recuperación llingüística y cultural, en paralelu colos pidimientos de la sociedá'n xeneral. Coles mesmes torques y tensiones que carez esta sociedá'n cris: económica, social, política, d'idegales..., y n'Asturies cris tamién d'identidá.

La cultura y la llingua llriegues nun son fin en sí mesmes, sinón un mediu pa facer una Comunidá que refuerce los sos vínculos xenerales y sociales y llibere al home de la enayenación ente home y home.

Tamos perdíos na manipulación ideolóxica que tresmiten los medios de comunicación social, que xunen a los homes por porgüeyos egoístes, y pola posible necesidá d' "usase" unos a otros.

La cultura xune a un pueblu'n tolos sos aspectos positivos, nes "sanés" tradiciones. La cultura afondada, aída a retomar los valores comunes y, nesti casu, los valores cristianos.

Nun podemos caltriar a Asturies ensin la referencia de lo cristiano que ta presente nos sos cuasi dos mil caberos años d'Hestoria. Nin no llingüístico, nin no llingüístico, nin na toponimia, xeografía, vezos, festividaes, valores, etcétera, podemos picar nel alma d'Asturies, ensin despesllar la puerta qu'amosa l'ampliu panorama ocupáu pola fe tresmitida por Xesús de Nazareth.

Pescanciar Asturies, el so ñacimientu, hestoria y cultura'n xeneral, supón pescanciar

la impronta cristiana que tuvo y entovía ta presenta nella.

Ante'l pluralismu d'idegues y creyencies de güei, ye importante que creyentes y non creyentes afondemos nestos fechos y algamaremos meyor la comprendoria del sentíu y significáu de la nuesa patria asturiana.

L'home de ca país ye un ser social con necesidá de participación nun grupu, de collaborar con esi grupu y sentise miembru d'él.

Pero nesta dómina, la cadarma básica de les relaciones sociales nun ta movida pola solidaridá y l'amor a los conciudadanos.

El camudamientu d'una sociedá de caráuter "atomísticu" nuna de caráuter "comunitariu", va depender de criar una nueva oportunidá pa les xentes de la nuesa tierra, ente otres coses, de canciar xuntos, de pasiar, baillar, almirar xuntos, de vivir xuníos les coses positives de la vida, y el so significáu etcétera; ye dicir, de recuperar tamién el sentíu "lúdicu" comunitariu nun contestu concretu y personalizáu.

Na organización industrial y política de güei, el factor decisivu ye la "descentralización", que nuna Comunidá autónoma hestórica alcuentra calces más reales y estabilizadores.

Les autonomíes llariegues dan un aire de so a la vida democrática d'un país y afonden nel alma del pueblu p'atopar tola so bayura.

Pal cristianu, l'amor a Asturias ye parte y forma del amor al próximu. Un amor qu'amás de ser individual ye tamién social: la familia, el barriu, los estamentos o instituciones, la tierra, etcétera.

La caridá nun ye ná más pa curiar les necesidaes individuales, tamién pescancia los grandes aspeutos coleutivos, y los conxuntos sociales nos qu'ún vive.

Asturies constituyete pa toos los que tamos nella la Comunidá y unidá cultural básiques, y poro, el puntu d'insertación na cultura d'España y na universal. El nuesu amor ensin llendes pasa por necesidá pela nuesa tierra, y nélla vase forxando. La llingua llariega cría un nuevu llazu de xunión naquéllos que la tienen o conocen.

Una presencia activa y comunicativa de la nuesa fe cristiana percuerre tol texíu social, cultural, institucional etcétera, de la sociedá astur.

Si la nuesa cultura ta calistrada de los raigaños cristianos nos sos valores fundamentales, hai que recuperalos. ¡Remaneciendo d'ellos tenemos tamién fuerces vives pa esta recuperación!

Dempués d'estos camentamientos que facemos, pa pescanciar les razones que

son los sofitos y finxos pa la defensa y promoción de la cultura y llingua d'Asturies dende'l mensax cristianu, lo cabero ye sopelexar que tou esti material ta nel Arzobispáu d'Uviéu, na espera de la so posible aprobanza.

El material ye abundu pal desamen de la so aprobanza, pos tien tolo necesario de la lliturxa católica.

Los pasos lóxicos nesti procesu son: consulta y estudiu del tema pola Ilesia asturiana. Determín del Arzobispu pa llevalu o non a la Conferencia Episcopal Española pal so "V B ", que premita unviar les tornes a la Congregación pal Cultu Divinu del Vaticanu. O quiciás facer un pidimientu a esta Congregación pa una "delegación especial" pal Arzobispu d'Uviéu pa decidir sobre l'asuntu con caráuter esperimental, pos en Roma nun ye cenciello atopar péritos n'asturianu.

La nuesa espera ye enfotada y en diálogu colos responsables de la Ilesia d'esta Comunidá Autónoma, calteniendo de continuo los vínculos de comunión con ella.

Nun tratamos d'anovar, sinón qu'aguardamos col deseyu de que seya nel tiempu más curtiu la puesta'n camín, de les iniciatives del Conciliu Vaticanu II, coles qu'escomenzábamos esti trabayu.

Les tornes llitúrxiques son asina un serviciu a los homes y muyeres de la Ilesia d'Asturies, qu'oliven por emplegar la nuesa llingua.

Col fundamentu del respetu d'entrambos, los que quieren tener la lliturxa'n castellán o n'asturianu, algamaremos los condicionamientos perbonos pa esta realidá, pos "onde ta l'Espíritu del Señor hai llibertá" (S. Pablu, 2ª Cor. 3,17).